

پایگاه اطلاعات علمی ایران

تحصیلات تکمیلی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره گرایش (فقه و مبانی حقوق
اسلامی)

عنوان:

بررسی تطبیقی رشوه غیر قاضی در فقه امامیه و حنبلی و مالکی و حقوق پاکستان

استاد راهنما:

دکتر نادر مختاری افراکتی

محقق و نگارنده:

محمد صالح طاهری سنگانی

(این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است)

مهر ۱۳۹۸

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد توسط دانشجو با راهنمایی استاد پایان نامه تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

(نام و امضاء دانشجو)

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما: (نازنین ۱۲)

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور ۱:

داور ۲:

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب تعهد می کنم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

تصدیق به

ارواح طیبه شهدا و اسلام علی الخصوص روح پر فتوح پیامبر مکرم اسلام (ص) که
همواره در بیانات خود ما را به طلب علم تحریض و تشویق نموده است.

تقدیر و پاسکاری:

استاد عزیز و گرانقدر جناب آقای دکتر نادر مختاری در مقام شما چه می توانیم بگوییم که اقیانوسی از لطف و رحمت را به رگهای خسته و کوفته مان جریان دادید، با این عمر کوتاه خاکی، قادر به جبران الطاف شما نیستیم، پس دست به دامان ذات کبریایی دراز می کنیم و از درگاهش می خواهیم تا پاسخگوی این همه لطف، از روی عنایت خویش باشد.

چکیده

این تحقیق به بررسی تطبیقی رشوه غیر قاضی در فقه امامیه و حنبلی و مالکی و حقوق پاکستان می پردازد. روش تحقیق در این پایان نامه توصیفی - تحلیلی با نگاه تطبیقی است. هدف از این تحقیق تبیین احکام و شرایط رشوه غیر قاضی در فقه امامیه و حنبلی و مالکی و حقوق پاکستان است و به دنبال پاسخ به این سوال است که احکام و شرایط رشوه غیر قاضی در فقه امامیه و حنبلی و مالکی و حقوق پاکستان چگونه است؟ فرضیه تحقیق بیانگر این است که رشوه غیر قاضی در فقه امامیه و حنبلی و مالکی و حقوق پاکستان معصیت و جرم محسوب می شود و برای مجازات مرتکبین احکام و شرایط متفاوتی در نظر گرفته شده است. نتایج حاصل از تحقیق حاکی از آن است که در این تحقیق با توجه به بررسی هایی که صورت گرفت در نهایت می توانیم این نتیجه را بگیریم که گرچه در تعبیر برخی از فقها و حقوق دانان بر درآمد نامشروع غیر قاضی عنوان رشوه اطلاق نشود. لکن همانند رشوه قاضی حرام بوده و جرم است. در مورد حقوق پاکستان در باب رشوه نیز باید گفت در قانون اساسی این کشور، قانون پیشگیری از فساد، قانون مجازات و قانون ملی رشوه از جمله جرائم قابل تعقیب است و مجازات بین ۴ تا ۸ سال برای دریافت رشوه تعیین شده است.

کلمات کلیدی: فقه، حقوق، رشوه، غیر قاضی، امامیه، حنابله، مالکیه، پاکستان.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه	۱
۲-۱- بیان مسأله	۲
۳-۱- ضرورت انجام تحقیق	۳
۴-۱- پیشینه تحقیق	۳
۵-۱- سوالات تحقیق	۶
۵-۱-۱- سوال اصلی	۶
۵-۱-۲- سوال فرعی	۶
۶-۱- فرضیه های تحقیق	۶
۶-۱-۱- فرضیه اصلی	۶
۶-۱-۲- فرضیه فرعی	۶
۷-۱- اهداف تحقیق	۶
۷-۱-۱- هدف اصلی	۶
۷-۱-۲- هدف فرعی	۶
۸-۱- کاربردهای تحقیق متور است؟	۷
۹-۱- بهره وران	۷
۱۰-۱- نوآوری طرح	۷
۱۱-۱- روش تحقیق	۸
۱۱-۱-۱- روش انجام تحقیق	۸
۱۲-۱- مراحل انجام پژوهش	۸
۱۲-۱-۱- روش جمع آوری اطلاعات	۸
۱۲-۱-۲- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۸

فصل دوم: مفاهیم نظری تحقیق و پیشینه تاریخی بحث

۱-۲- مفهوم رشوه در لغت و اصطلاح	۱۱
---------------------------------------	----

- ۲-۲-منظور از رشوه در حقوق ۱۴
- ۲-۳-تفاوت هدیه و رشوه ۱۵
- ۲-۴-تاریخچه رشوه ۱۶
- ۲-۵-مفهوم کارمند و کارگزار ۱۸
- ۲-۶-تعریف مال حرام ۱۸
- ۲-۷-بررسی مفهوم اکل مال به باطل ۱۹
- ۲-۸-تعریف جرم در لغت و اصطلاح ۲۰
- ۲-۸-۱-جرم در اصطلاح حقوقدانان ۲۰
- ۲-۸-۲-تعریف جرم در فقه اسلامی ۲۰
- ۲-۹-معنای لغوی و اصطلاحی قاضی ۲۱
- ۲-۹-۱-قاضی در اصطلاح فقه امامیه ۲۱
- ۲-۱۰-ضرورت عدالت در اسلام و جامعه اسلامی ۲۲
- ۲-۱۱-نگاهی به قوانین بین المللی جرم کارکنان ۲۳
- ۲-۱۲-آکل مال بالباطل با رشوه خواری از منظر فقه اسلامی ۲۵
- ۲-۱۳-اقسام رشوه ۲۶
- ۲-۱۴-رشوه در قضاوت ۲۷
- ۲-۱۵-رشوه به مجریان ۲۷
- ۲-۱۵-۱-رشوه دولت‌ها به شرکت‌های داخلی و خارجی ۲۸
- ۲-۱۵-۲-رشوه دولت‌ها به دولت‌ها ۲۸
- ۲-۱۵-۳-شرکت‌ها به شرکت‌ها ۲۸
- ۲-۱۵-۴-اشخاص به شرکت‌ها و بالعکس ۲۸
- ۲-۱۵-۵-انحصار در تولید ۲۸
- ۲-۱۵-۶-رشوه برای گزارش ندادن ماموران ۲۸
- ۲-۱۵-۷-دریافت مدرک علمی و بورس تحصیلی ۲۸

فصل سوم: آشنایی با احکام و شرایط رشوه

- ۳-۱-آثار و پیامدهای رشوه خواری ۳۰
- ۳-۱-۱-ابطال حق و احیاء باطل ۳۰

- ۳-۱-۲- ایجاد شرایط نامطلوب اقتصادی ۳۰
- ۳-۱-۳- مانع اجرای عدالت و قانون ۳۰
- ۳-۱-۴- فساد مالی و اداری ۳۱
- ۳-۱-۵- نارضایتی مردم و زیر سؤال رفتن حکومت و قانون ۳۱
- ۳-۱-۶- قساوت و سنگدلی ۳۲
- ۳-۱-۷- قبول نشدن دعا و عبادت ۳۳
- ۳-۱-۸- سختی حساب و عذاب اخروی ۳۴
- ۳-۲- آثار رشوه خواری در قرآن ۳۵
- ۳-۳- علل رشوه خواری ۳۵
- ۳-۳-۱- عدم تعادل دخل و خرج ۳۵
- ۳-۳-۲- ضعف در اجرای قانون ۳۵
- ۳-۳-۳- حرص دنیا و دوری از معنویت ۳۶
- ۳-۳-۴- مشکلات اقتصادی کارکنان ۳۶
- ۳-۳-۵- موانع اداری ۳۶
- ۳-۳-۶- جهل ۳۶
- ۳-۳-۷- عدم نظارت مسئولین ۳۶
- ۳-۴- زیان ها و مفسد رشوه در روایات ۳۶
- ۳-۵- عناصر تحقق رشوه ۳۸
- ۳-۵-۱- مرتشی ۳۹
- ۳-۵-۲- راشی ۴۱
- ۳-۵-۳- رایش ۴۱
- ۳-۵-۴- مال الرشوه ۴۲
- ۳-۶- علل حرمت رشوه دادن ۴۲
- ۳-۷- مصادیق رشوه در فقه ۴۴
- ۳-۷-۱- هدیه ۴۴
- ۳-۷-۱-۱- نقش هدیه در ایجاد دوستی ۴۴
- ۳-۷-۱-۲- تشویق به قبول کردن هدیه ۴۵
- ۳-۷-۱-۳- شک در حرمت هدیه ۴۶

- ۳-۸- فرق میان هدیه و رشوه..... ۴۷
- ۳-۹- جُعَل ۵۰
- ۳-۹-۱- فرق میان جُعَل و رشوه..... ۵۱
- ۳-۱۰- هدیه به قاضی ۵۳
- ۳-۱۱- رزق ۵۴
- ۳-۱۲- حکم ارتزاق قاضی ۵۵
- ۳-۱۳- فرق اجرت و ارتزاق ۵۸
- ۳-۱۴- حقیقت رشوه ۵۸
- ۳-۱۴-۱- رشوه به قاضی که رشوه در حکمش می نامند. ۵۹
- ۳-۱۴-۲- انواع رشوه اداری ۶۰
- ۳-۱۴-۲-۱- بیع محاباتی ۶۰
- ۲-۱۴-۳- وجه نقد ۶۱
- ۳-۱۵- اقسام رشوه ۶۲
- ۳-۱۵-۱- رشوه اهدائی ۶۲
- ۳-۱۵-۲- رشوه بیانی ۶۲
- ۳-۱۵-۳- رشوه طعامی ۶۳
- ۳-۱۵-۴- رشوه خیالی یا رشوه سیاسی ۶۳
- ۳-۱۵-۵- رشوه ناموسی ۶۴
- ۳-۱۵-۶- رشوه مادی ۶۴

فصل چهارم: رشوه غیر قاضی

- ۴-۱- بررسی اقوال فقهای امامیه و وحنبلی و مالکی در معنای رشوه قاضی و غیر قاضی ۶۵
- ۴-۲- ادله حرمت ربا و رشوه در فقه امامیه و حنابله و مالکیه ۶۹
- ۴-۲-۱- قرآن ۶۹
- ۴-۲-۲- روایات ۷۱
- ۴-۲-۳- اجماع ۷۳
- ۴-۲-۴- عقل ۷۴
- ۴-۳- رشوه جایز ۷۵

- ۷۶-۴-۴-رشوه غیر قاضی در روایات
- ۷۷-۴-۵-اختصاص رشوه به باب قضا
- ۷۷-۴-۵-۱-دیدگاه برخی فقها درباره اختصاص کلمه رشوه به قضاوت
- ۷۹-۴-۶-دلایل انحصار رشوه به باب قضا
- ۷۹-۴-۶-۱-روایات
- ۷۹-۴-۶-۲-کثرت استعمال
- ۸۰-۴-۷-عمومیت رشوه برای باب قضا و غیر آن
- ۸۲-۴-۸-دلایل عمومیت رشوه برای باب قضا و غیر آن
- ۸۲-۴-۸-۱-برخی از آیات قرآن
- ۸۵-۴-۸-۲-برخی از روایات
- ۸۶-۴-۹-تعریف ها و نظریات برخی از فقها در رشوه غیر قاضی
- ۸۷-۴-۹-۱-اجماع در رشوه قاضی و غیر قاضی
- ۸۷-۴-۹-۲-معنای عامل
- ۸۸-۴-۱۰-بررسی قانون های موضوعه با تحلیل وضعیت پاکستان برای رشوه غیر قاضی
- ۹۰-۴-۱۱-مجازات رشوه در قانون ملی در پاکستان
- ۹۰-۴-۱۲-رشوه غیر قاضی از دیدگاه عقل
- ۹۱-۴-۱۳-رشوه غیر قاضی از دیدگاه قاعده لاضرر
- ۹۲-۴-۱۴-پاسخ مراجع معاصر امامیه به رشوه به غیر قاضی
- ۹۴-۴-۱۵-نقد و بررسی نظرات فقها در باب رشوه غیر قاضی

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۹۹-۵-۱-نتیجه گیری
- ۱۰۰-۵-۲-پیشنهادات پژوهشی برای محققین آینده
- ۱۰۱-منابع

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

انسانهای از ابتدای خلقت برای حق خود تلاش کرده و حتی جنگیده اند و حتی کشته شدن نیز باعث نشده که دست از حق خود بردارند یکی از تلاش هایی که گاهی به ناحق انجام داده اند رشوه دادن است که در اصطلاح مالی را به مامور یا قاضی برای پیشبرد کاری که حق نیست دادن را می گویند و از آنجائیکه که رشوه دادن حقوق افراد را پایمال می کند حکومت ها از قدیم مبارزاتی را بر علیه این کار زشت و ناپسند انجام می دادند و با پیدایش اسلام نیز این امر در دین مبین اسلام مورد توجه قرار گرفت. معمولاً در احکام اسلامی این امر در مورد قضاات تأکید شده است. رشوه است در حال حاضر نیز به دلیل گسترش جوامع و رشد شهر نشینی رشوه به موازات جرائم دیگر معضلات و مشکلات زیادی برای جوامع به وجود آورده است.

در اسلام با مسأله‌ی رشوه خواری، بشدت برخورد شده و مورد تقبیح قرار گرفته است و حتی از آن بعنوان یکی از گناهان کبیره نام برده می‌شود. رشوه که ارتباط مستقیمی با حرام خواری دارد به سهولت و سرعت در اخلاقیات فرد و جامعه اثر می‌گذارد و موجبات فساد آن دو را فراهم سازد.

با این اوصاف، رشوه دادن و رشوه خواری، از آن دسته مشکلات اجتماعی است که همواره مورد تنفر بوده و از نظر اخلاقی و وجدان عمومی نیز مردود شده است چرا که رشوه و ارتشاء باعث ظلم و تجاوز به حقوق عمومی می‌گردد. لذا افرادی هستند که برای رهایی از ممنوعیت و زشتی و قباحت این عمل، با توسل به عنوانین فریبنده‌ای چون هدیه، تعارف و شیرینی و ... باعث رواج رشوه خواری در جامعه می‌شوند.

از قدیم الایام رشوه و رشوه خواری فقط در باب قضاات مطرح بوده است و هم اکنون نیز افراد با شنیدن کلمه رشوه شاید اول در ذهنشان قاضی بیاید اما در حال حاضر رشوه فقط در باب امر قضاوت نیست و هستند کسانی که در ادارات و موسسات دولتی و غیر دولتی کار می کنند و برای برخی امور رشوه دریافت می کنند که ما در این تحقیق به آن رشوه غیر قاضی می گوئیم و به بررسی تطبیقی رشوه غیر قاضی در فقه امامیه و حنبلی و مالکی و حقوق پاکستان می پردازیم.

۱-۲- بیان مسأله

یکی از عناوین مجرمانه که به عنوان معضل اجتماعی از قدیم الایام تاکنون گریبان گیر بشر بوده موضوع رشوه است، رشوه را می‌توان به عنوان یکی از قدیمی‌ترین جرایم تاریخ کیفری بشر محسوب کرد، زیرا سابقه تاریخی این جرم به زمان تشکیل نخستین دولت‌ها در سطح جهان مربوط می‌شود. حکومت‌ها نیز رشوه‌خواری را مخل نظم جامعه و موجب بی‌اعتمادی مردم به خود می‌دانستند و به همین دلیل مجازات سنگینی برای آن در نظر می‌گرفتند. در دین اسلام نیز رشوه‌دهنده و رشوه‌گیرنده به شدت محکوم و مستحق آتش معرفی شده و پولی که از این راه تحصیل می‌شود، حرام و ناروا دانسته شده است. رشوه دادن را رشاء و رشوه گرفتن را ارتشاء می‌نامند و به فردی که اقدام به گرفتن رشوه می‌کند، مرتشی و فرد رشوه‌دهنده را راشی می‌گویند.

در دوران پس از ظهور اسلام نیز مبارزه با فساد مالی کارگزاران حکومتی مورد توجه جدی قرار گرفت. نمونه بارز آن در سیره عملی حضرت امیرالمومنین علی (ع) است که در نامه مشهور خود به مالک اشتر می‌فرماید: اگر یکی از آنان دست به خیانتی گشود، و گزارش جاسوسان تو بر آن خیانت هم‌داستان بود، بدین گواه بسنده کن، و کیفر او را با تنبیه بدنی بدو برسان و آنچه بدست آورده بستان. سپس او را خوار بدار و خیانتکار شمار و طوق بدنامی را در گردنش در آر (نهج البلاغه، نامه ۵۳)

به صورت معمول و جا افتاده در منابع و احکام فقهی رشوه را به قاضی نسبت می‌دهند و دادن مال به قاضی و یا ارائه خدماتی در حق وی است تا او (قاضی) به نفع دهنده مال حکم نماید یا راه پیروزی و غلبه بر طرف مقابل را به او بیاموزد. هرچند حق با رشوه دهنده باشد و قاضی نیز حکم به حق بکند. به هر حال آنچه برای حکم است و به خاطر حکم داده می‌شود، گرفتن آن بر قاضی مطلقاً حرام است، چه به حق حکم کند و چه به باطل؛ چه خودش مطالبه رشوه کند و چه رشوه دهنده تبرّعا آن را بپردازد.

اما امروزه در قوانین حقوقی بسیاری از کشورها رشوه تمامی کارمندان و قضات را شامل می‌شود، این جرم مختص قضات نیست و هستند افرادی غیر قاضی که در ادارات و سازمانها مشغول به کار هستند و مبادرت به دریافت رشوه می‌کنند بنابراین، کارمندی که در مقابل انجام یا عدم انجام کاری برای ارباب رجوع مالی را از وی قبول می‌کند یا ملک او را به بهایی بسیار کمتر از قیمت واقعی آن می‌خرد یا ملک خود را بیشتر بفروشد عمل او رشوه محسوب می‌شود مطابق ماده ۳ و ۴ قانون تشدید و همچنین مواد ۵۸۸ تا ۵۹۴ قانون مجازات

اسلامی برای راشی و مرتشی حبس و جزای نقدی تعیین شده است. و قوانین جزایی در این موارد احکام مشخصی دارد حال باید دید دیدگاه فقه نسبت به رشوه غیرقاضی چیست و چه احکامی برای آنها در نظر گرفته شده با توجه به همین امر در این تحقیق به دنبال پاسخ به این پرسش هستیم که احکام و شرایط رشوه غیر قاضی در فقه امامیه وحنبلی و مالکی و حقوق پاکستان چیست؟

۱-۳- ضرورت انجام تحقیق

هر جا نامی از رشوه برده می شود ناخداآگاه ذهن انسان به قضاوت و کار قضات معطوف می شود و این به دلیل کار حساس قضاوت و عدالت خواهی بین افراد است که معمولاً برای احقاق حقوق خود به دادگاه مراجعه می کنند در قدیم و حتی با پیدایش اسلام نیز رشوه بیشتر برای قضاوت بکار رفته است و در این زمینه احکام مختلفی صادر شده تا از رشوه گرفتن قضات جلوگیری کنند اما با گسترش حکومت ها و تمدن های بشری افراد به ماموران دولتی و کارگزاران حکومتی نیز پیشنهاد رشوه می دادند و کم کم این امر گسترش پیدا کرد و در حال حاضر در کلیه کشورها این امر اتفاق می افتد و قوانین مختلفی در این زمینه تصویب و اجرا می شود اما نکته ای که در این جا قابل تامل است این است که دین مبین اسلام به عنوان کاملترین دین آیا رشوه را فقط برای قضاوت زشت و ناپسند می داند یا برای دیگر ماموران و کارگزاران نیز این امر خلاف و گناه محسوب می شود؟ این امر در حال حاضر و با توجه به این که رشوه جرم انگاری شده اهمیت فراوانی دارد و ضرورت دارد تا این مسئله روشن گردد به همین دلیل در این تحقیق بر آن شدیم تا به بررسی تطبیقی رشوه غیر قاضی در فقه امامیه وحنبلی و مالکی و حقوق پاکستان بپردازیم در این زمینه تشخیص و تعیین نحوه تمایز عناوین مجرمانه در صدور رای قضائی و در تدوین بسیار ضروری است و دارای اهمیت است

۱-۴- پیشینه تحقیق

۱- مقاله ای توسط موسوی (۱۳۸۹) تحت عنوان "بررسی تطبیقی پیرامون جرم رشوه ملی و رشوه بین المللی" انجام شده است. پژوهشگر در این پژوهش بیان می دارد ، جرم و رشوه از ابتدای قانونگذاری در ایران جرم انگاری شده است اولین قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ بود که مواد ۱۳۹ الی ۱۴۷ به رشاء و ارتشاء اشاره داشت. دومین قانون ماده واحد ۱۳۰۸ بود که بعضی از مواد قانون قبلی را اصلاح کرد بعد از انقلاب قوانین

دستخوش تغییر شد و در سال ۶۲ در ماده ۶۷ الی ۷۰ رشاء و ارتشاء پیش بینی گردید و با تصویب ق تشدید مجازات ۰۰۰ دامنه شمول جرم وسیع تر و میزان مجازات شدیدتر شد و بالاخره در مورخ ۷۵/۳/۲۴ طی موارد ۵۸ الی ۵۹۴ ق. م ۱۰ در فصل ارتشاء و ربا و کلاهبرداری رشاء و مواردی از ارتشاء پیش بینی گردید. جرم رشوه جرمی است واجد جنبه عمومی و غیرقابل گذشت. با گذشت زمان مجازات رشوه روز به روز افزایش یافته است و افزایش مجازات نشان از اهمیت این جرم دارد حساسیت قانونگذاری نسبت به آن گیرنده وجه یا مال باید علم و اطلاع و سوء نیت در اقدام به گرفتن وجه یا مال داشته باشد. اگر جرم رشوه به صورت بانندی و گروهی و تشکیل شبکه چندنفری ارتکاب یابد براساس ماده ۴ قانون تشدید اگر مصداق مفسد فی الارض باشد مجازات مرتکبین مجازات مفسد فی الارض است.

۲-پایان نامه ای توسط زارعی، (۱۳۸۹) تحت عنوان "بررسی حرمت رشوه از منظر فقه امامیه و حنفیه و قوانین موضوعه ایران" انجام شده است. پژوهشگر در این پژوهش بیان می دارد، رشوه از مصادیق بارز فعل حرام بوده و تمام آثار نامطلوب فردی، اجتماعی، روحی و تربیتی حرام را داراست. منظور از رشوه در عرف، معنای عام و گسترده آن است که شامل رشوه در قضاوت و غیر آن می‌گردد. علماء برای بیان حرمت رشوه، به ادله اربعه استناد کرده‌اند. به دلیل ضدیت با عدل، قباحت رشوه امری عقلی است، در حرمت رشوه گرفتن هیچ اختلافی میان علماء وجود ندارد، رشوه دادن به دلیل اعانه بر گناه و کمک به مرتشی در ابطال حق و صدور حکم ناحق حرام است مگر اینکه راهی جز رشوه دادن برای حصول حق نباشد که در این فرض نیز بر رشوه‌گیرنده حرام است. روایات دال بر حرمت رشوه، علاوه بر راشی و مرتشی، واسطه رشوه را نیز مورد لعن خدا و پیامبر(ص) قرار داده‌اند که این بیانگر گناه بودن کار او و حرام بودن آن است. تصرف در مال رشوه به دلیل حرام بودن آن، تصرف عدوانی است و مال رشوه در ملکیت رشوه‌گیرنده قرار نمی‌گیرد و او قهراً ضامن است و باید آن را به صاحبش برگرداند. هر نوع معامله‌ای که به قصد رشوه صورت بگیرد، به علت ترتب اثر حرام بر آن، فاسد و باطل است. از دیگر مباحث مرتبط رشوه که در این پایان نامه به آن پرداخته شده است، جعل، اجرت و ارتزاق قاضی است. رشوه یک عنوان کلی است که در بر گیرنده عناوین رشاء (رشوه دادن)، ارتشاء (رشوه گرفتن) و واسطه‌گری در رشوه می‌شود و هر کدام از این جرایم سه گانه دارای عنصر مادی، معنوی و قانونی می‌باشند.

۳- پایان نامه ای توسط صلاح جلیل کریم، (۱۳۹۶) تحت عنوان " بررسی تطبیقی جرم ارتشاء در نظام کیفری ایران و عراق " انجام شده است. پژوهشگر در این پژوهش بیان می دارد ، یکی از مشکلاتی که در نظام حقوقی فعلی ایران بایسته مطالعه و پژوهش علمی است، موضوع سنّ افراد در برخورداری و استیفای حقوق اجتماعی و سیاسی و همچنین مسئولیت کیفری آنهاست. تعدد نصاب‌های سنی برای برخورداری از حقوق اِحراز مسئولیت‌های کیفری و مدنی و تعارض میان این نصاب‌ها نوعی سردرگمی، آشفتگی و تبعات منفی ناشی از آنها را در پی داشته است.

۴- پایان نامه ای توسط روستایی صدرآبادی، (۱۳۸۵) تحت عنوان " بررسی تطبیقی رشوه در فقه و قانون مجازات اسلامی و ارائه راهکارهای کاهش رشوه " انجام شده است. پژوهشگر در این پژوهش بیان می دارد ، در فقه مجازاتی برای عاملین رشوه تعیین نشده و مجازاتهایی که در قانون مجازات اسلامی آمده از قبیل تعزیرات شرعی است که بنا به صلاحدید حاکم تعیین می شود . قانون مذکور به تبعیت از قول مشهور فقهاء، تنها به رشوه مالی اشاره دارد و نیز رشوه در قالب معاملات صوری را از مصادیق رشوه دانسته است. برای ارائه راهکار هایی جهت کاهش رشوه باید دانست که رشا و ارتشاء علت نیستند بلکه معلول عوامل متعددی هستند که می توان با شناخت تفصیلی آنها راهکار هایی علمی و عملی ارائه نمود. نگارنده با بررسی این عوامل ، ۱۴ راهکار برای مهار این جرم ارائه نموده که بیشتر آنها جنبه پیشگیری دارند، زیرا پیشگیری همواره مقدم بر درمان است.

۵- پایان نامه ای توسط فاضلی هریکندی، (۱۳۸۰) تحت عنوان " رشوه در فقه شیعه با بررسی تطبیقی در قانون مجازات اسلامی " انجام شده است. پژوهشگر در این پژوهش بیان می دارد ، اگر چه نسبت به حرمت رشوه در دین اسلام اختلاف نظری وجود ندارد منتها در تبیین ماهیت و موضوع آن میان فقهای شیعه اختلاف نظر وجود دارد. برخی رشوه را اعطا چیزی به قاضی جهت قضاوت و دادرسی میان متخصصین می دانند لیکن با استناد به ادله حرمت رشوه می توان گفت که موضوع آن اختصاص به قضا ندارد. بلکه شامل اعطا وجه یا مال به عامل و کارمند حکومت نیز می گردد. اخذ رشوه از سوی مرتشی اگر چه برای انجام امر باطلی نباشد ، حرام است . در حقوق جزای ایران اعطا وجه یا مال به کارمند دولت جهت انجام یا عدم انجام کاری که مربوط به وظیفه است ، از مصادیق رشوه می باشد. اگر چه در فقه شیعه برای رشوه دهنده و رشوه گیرنده و واسطه در امر رشا و ارتشاء مجازاتی پیش بینی نشده است لکن مجازاتی که در قوانین جزایی ایران نسبت به عاملین رشوه پیش بینی شده ، تعزیر شرعی است و لذا منعی از جهت شرع ندارد.

۱-۵-سوالات تحقیق

۱-۵-۱-سوال اصلی

۱- احکام و شرایط رشوه غیر قاضی در فقه امامیه وحنبلی و مالکی و حقوق پاکستان چگونه است؟

۱-۵-۲-سوال فرعی

۱-چالش های روبه روی رشوه غیرقاضی در فقه امامیه وحنبلی و مالکی و حقوق پاکستان چه اموری است؟

۱-۶-فرضیه های تحقیق

۱-۶-۱-فرضیه اصلی

۱- رشوه غیر قاضی در فقه امامیه وحنبلی و مالکی و حقوق پاکستان جرم محسوب می شود و برای مجازات مرتکبین احکام و شرایط متفاوتی در نظر گرفته شده است.

۱-۶-۲-فرضیه فرعی

۱-به نظر می رسد در اطلاق عنوان مجرمانه، و نوع مجازات رشوه غیرقاضی چالش هایی وجود دارد.

۱-۷-اهداف تحقیق

۱-۷-۱-هدف اصلی

۱- تبیین احکام و شرایط رشوه غیر قاضی در فقه امامیه وحنبلی و مالکی و حقوق پاکستان

۱-۷-۲-هدف فرعی

۱-تبیین وجوه تشابه و تمایز و نقاط قوت و ضعف

۲-ارائه راهکار و پیشنهاد در عنوان رشوه غیر قاضی

۱-۸- کاربردهای تحقیق متور است؟

استفاده از نتایج تحقیق در دادگاهها

بهره برداری در تدوین قوانین

استفاده دانشجویان فقه و حقوق از نتایج تحقیق

۱-۹- بهره وران

۱. پژوهشگاه قوه قضائیه

۲. مرکز تحقیقات و آموزش قوه قضائیه

۳. اساتید و دانشجویان عرصه های فقه و حقوق

۴. مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

۵- دادگاهها

۶- وکلا و قضات

۱-۱۰- نوآوری طرح

با توجه به این که تاکنون اذهان در فقه و مسائل حقوقی معطوف به رشوه قاضی بوده است و از طرفی موضوع

در چهار فقه اسلامی و حقوق پاکستان مورد بررسی قرار می گیرد کاری جدید و نو است که تاکنون به آن

پرداخته نشده است.